

Pakistan, dets stammeområder og krigen i Afghanistan

af Jochen Hippler

Oversat af Jens Ellekær

Kilde: *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 21-22, 2010, Bundeszentrale für politische Bildung

Aus Politik und Zeitgeschichte udgives af den tyske Forbundscentral for politisk dannelse (*Bundeszentrale für politische Bildung*) som et tillæg til ugeavisen *Das Parlament*. Med forbundscentralen egne ord har udgivelsen til formål at "offentliggøre videnskabeligt baserede, alment forståelige bidrag til samtidshistoriske og socialvidenskabelige temaer såvel som til aktuelle politiske spørgsmål. Tillægget er et forum til diskussion, en indføring i komplekse vidensområder og tilbyder en afbalanceret blanding af grundlæggende og aktuelle analyser."

Jochen Hippler, Dr. sc. pol., født 1955; Hippler læste socialvidenskab og efterfølgende politologi med vægt på internationale relationer; han var i to perioder videnskabelig medarbejder i den tyske Forbundsdag; 2000-2019 forskede han på *Universität Duisburg-Essen*; siden 2019 har Hippler været lantedirektør for *Friedrich-Ebert-Stiftung* i Islamabad, Pakistan. Af Jochen Hippler er på dansk udgivet "Verdens farligste land? Pakistan mellem militærherredømme, ekstremisme og demokrati." (Ellekær, 2013)

Indledning

Krigen i Afghanistan tiltrækker sig fortsat offentlighedens opmærksomhed, således at det strategisk langt vigtigere Pakistan ofte overses. Ikke desto mindre råder Pakistan over 170 millioner indbyggere, har atomvåben, er ustabil og en scene for politisk vold. Forrige år omkom flere end 12.000 mennesker i forbindelse med politisk eller militær vold.¹ Alligevel ignoreres det, eller det vurderes ud fra et taktisk perspektiv, hvorledes Pakistan kan instrumentaliseres som hjælper i afghanistankrigen. Det er først efter Barack Obamas tiltræden

som USA's præsident, at dette gradvist ændre sig, om end lejlighedsvis i en mindre konstruktiv form. Såfremt man ønsker at sænke voldsniveauet på begge sider af grænsen, må man realistisk vurdere sammenhængen mellem volden i Afghanistan og i Pakistan.

Det bør her ikke overses, at volden også i Pakistan i mellemtiden har nået et krigsniveau, at den imidlertid ikke omfatter hele landet, men at der er muligt at identificere bestemte regionale urocentre. Dertil kommer, at voldsårsagerne og voldsdynamikken adskiller sig meget fra region til region; i Pakistan eksisterer der i dag ikke én voldelig konflikt, men mindst tre, som til dels er flettet ind i hinanden, men til dels også udviser uafhængige dynamikker. Da dette allerede er blevet udførligt fremstillet andetsteds,² skal der her nøjes med en kort optælling: (1) I Baluchistan er det som følge af lang tids forfordeling af provinsen kommet til en opstand, som har en etno-nationalistisk orientering og stiler mod ligeberettigelse eller autonomi; (2) siden midten af 1980'erne har der med udgangspunkt i det centrale Punjab udviklet sig en voldelig, ofte terroristisk udkæmpet konflikt mellem sunnitiske og shiitiske ekstremistiske grupper, som i mellemtiden også til stadighed blusser op i andre provinser eller i De Nordlige Territorier. Disse to voldscentre er – som også den i mellemtiden aftagende etniske borgerkrig i millionbyen Karachi – principielt ikke afhængige af krigen i Afghanistan, selv om der i alle tilfælde eksisterer potentielle forbindelsespunkter. Dette gælder også for Baluchistan som følge af den stærke pashtunske tilstedeværelse langs den afghanske grænse og i provinsens hovedstad Quetta; og det gælder for de konfessionelle konfrontationer som følge af et samarbejde mellem sunnitiske ekstremister og de ligeledes sunnitiske, pashtunske oprørere i Pakistans Nordvestprovins (Nordvestprovinsen eller *North-West Frontier Province* fik i 2010 navnet Khyber Pakhtunkhwa – her anvendes betegnelsen Nordvestprovinsen; overs.anm.). Hermed rykker Nordvestprovinsens voldscentrum, der er stærkt forbundet med afghanistankrigen, ind i forkus.

Borgerkrig i Nordvestprovinsens stammeområder

Nordvestprovisen, som hovedsageligt er beboet af pashtuner og grænser til Afghanistan, har udviklet sig til Pakistans blodigste konfliktcentrum. De derboende familier og stammer har i århundreder haft tæt kontakt med deres slægtninge på den anden side af den nuværende grænse, der blev trukket af

ske agenter” (*political agents*, PA), som af guvernøren for Nordvestprovinsen udnævnes i hans navn. PAs er statens højeste repræsentanter i de syv *Tribal Agencies*. De har imidlertid ikke direkte magt- eller forvaltningskompetence; deres indflydelse hviler på et samarbejde med stammelederne (*maliks*). De anvender den gamle teknik med pisk og gulerod, for at motivere *maliks* til samarbejde;

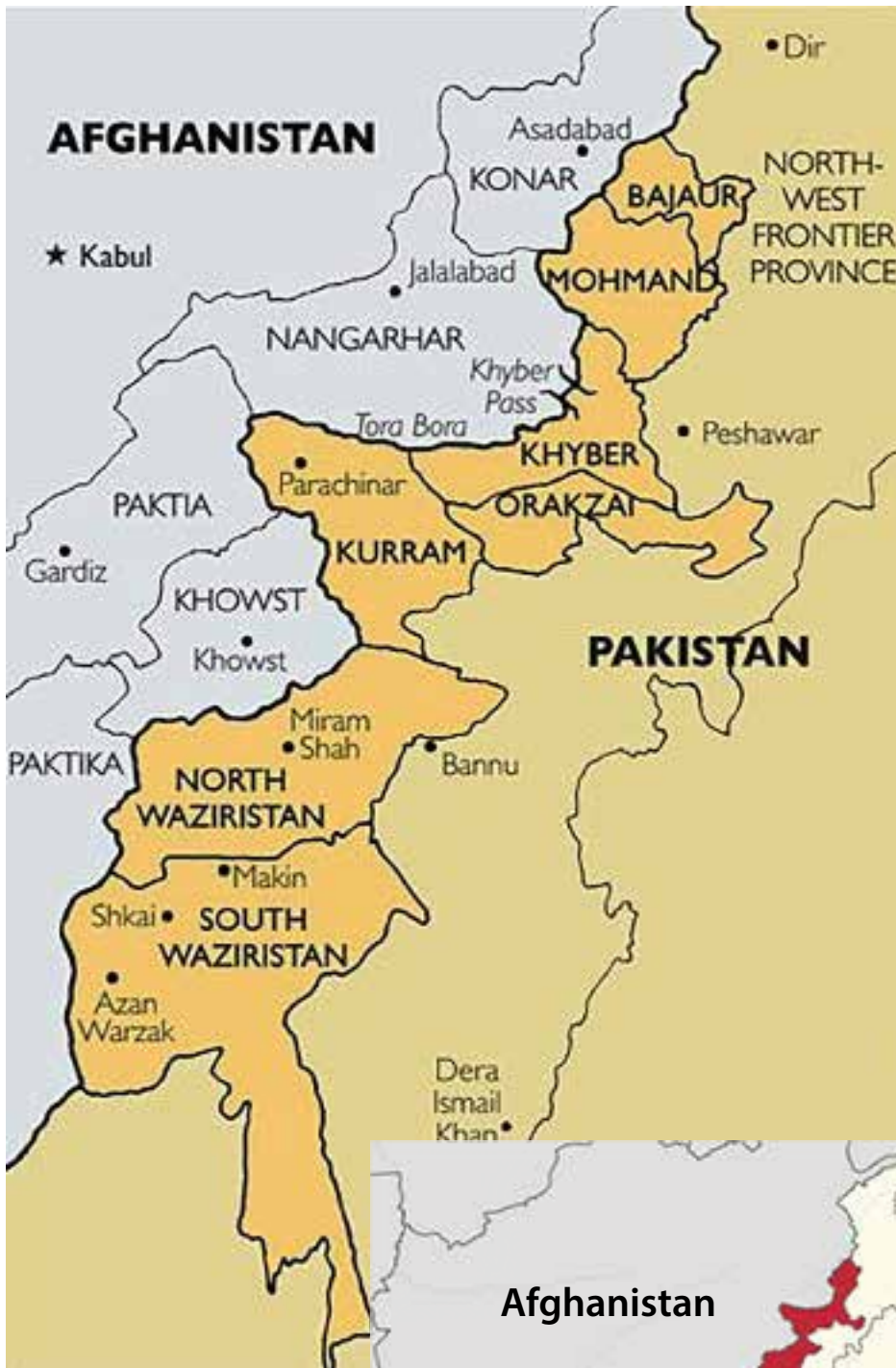
Storbritannien i kolonitiden (”Durand-linien”) og på kunstig vis adskiller de pashtunske bosættelsesområder.

Stammeområderne (*Federally Administered Tribal Areas*, FATA) hører til Nordvestprovinsen (NWFP). Retligt er de således en del af Pakistan, men den pakistanske forfatning fastlægger: ”Ingen af parlamentet vedtaget lov gælder i nogen af stammeområderne eller i nogen af disses dele, så længe dette ikke er anordnet af præsidenten”,³ hvilket næppe nogensinde forekommer. Denne mangel på statslig retsorden i regionen ved den afghanske grænse afspejler statens derværende svaghed. Magtudøvelsen inden for FATA er arkaisk.⁴ Den hviler på de enkelte stammers principielle autonomi, som overvåges af præsidentens syv ”politi-

de lover økonomiske eller andre incitamenter eller truer med kollektive bøder eller tilbageholdelse af økonomiske midler eller andre goder.

Political agents og *maliks* er afhængige af hinanden: *Maliks*’ magt over deres stammer afhænger af økonomisk, politisk og anden støtte fra PAs. De anvender denne støtte til at opbygge klientnetværk. Samtidig har en *political agent* brug for *maliks* for overhovedet at kunne varetage regeringens interesser. Denne form for indirekte magtudøvelse opstod i den britiske kolonitid og blev i 1901 fastlagt i *Frontier Crimes Regulation* (FCR). Da ingen regering har været i stand til at opnå fuld kontrol med stammeområderne langs grænsen til Afghanistan gælder disse bestemmelser den dag i dag.

En sådan magtudøvelsesmodel, for så vidt man

overhovedet vil betragte den som en sådan, udelukker i vidt omfang den stedlige befolknings politiske deltagelse. Først fra midten af 1990'erne fik befolkningen mulighed for at deltage i valg. Før den tid blev de parlamentsdelegerede udpeget af stammelederne. Endog de pakistanske partier er fortsat illegale i stammeområderne, selv om præsidenten i 2009 forkyndte en reform til deres legalisering, der dog endnu mangler at blive gennemført. I FATA findes der ingen statslige domstole; stammerne gøres kollektivt ansvarlige for den enkeltes kriminelle handlinger. Derudover kan dette anakronistiske system for *gouvernance* kun fungere, så længe stammerne faktisk kontrollerer deres respektive områder, og stammestrukturerne (såvel som *maliks* dominerende rolle) fortsat består. Ofte er begge disse to forudsætninger imidlertid ikke tilstede. Under afghanistankrigen i 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne blev de gamle stammestrukturer undergravet at mindst to sociale grupper, som fik større magt. Blandt disse var anførere af ikke-statslige, væbnede grupper. I krigstid er traditionelle sociale strukturer ikke så vigtige som militær effektivitet. Derfor blev mange militære ledere som følge af deres militære og organisatoriske evner til magtfulde lokale figurer. For det andet opnåede mullaher og andre religiøse ledere som følge af den voksende betydning af religiøs motivation i den anti-sovjetiske jihad større indflydelse. Hvor mullaherne tidligere især havde været en del af en stamme og af sekundær politisk betydning, ja endog genstand for vittigheder, så vandt de nu en betragtelig politisk indflydelse.

Derudover bidrog socio-økonomiske trends, eksempelvis den vedvarende flugt fra landområderne, til en svækkelse af stammestrukturerne. Den jihadistiske transformation af den stedlige religiøsitet, der tjente en yderligere motivering og mobilisering til den anti-sovjetiske kamp, såvel som oprettelsen af en paramilitær infrastruktur bidrog til den sociale omstrukturering. Dette ændrede sig ikke efter den sovjetiske tilbagetrækning fra Afghanistan, og disse forhold lod sig senere let overføre til kampen mod NATO-tropperne i Afghanistan og mod den pakistanske regering, og

udnyttedes tillige af al-Queda i den internationale jihadisme. Alt i alt er stammeområderne kun løst integrerede i den pakistanske stat, mens de samtidig plejer uformelle, men tætte forbindelser til stammerne på den anden side af den afghanske grænse.

Virkningen af krigen i Afghanistan

Efter at amerikanske tropper og deres allierede hen over efteråret og vinteren 2001 havde bragt Taleban til fald, flygtede mange – pashtunske – Taleban og op mod to tusind af al-Qaedas internationale krigere fra Afghanistan til stammeområderne i den pakistanske Nordvestprovins.⁵ Der blev de for det meste venligt modtaget, da man siden den fælles kamp i den anti-sovjetiske jihad følte sig knyttet til dem. Der var også gennem ægteskaber opstået familiære forbindelser, som begunstigede en positiv indstilling. Endelig var der også ideologiske sympatier, idet den jihadistiske omdannelse af den deobandiske, sunnitiske islam i grænseområderne siden krigen mod Sovjetunionen havde bevirket et positivt syn på de religiøse krigere. Derfor – og på grund af de udenlandske jihadististers betalinger til stammerne eller deres *maliks* – blev jihadistterne ikke blot accepteret i stammeområderne, men de kunne tillige benytte regionen til at forberede overfald og anslag i Afghanistan.

Der opstod en situation, hvor der ved siden af stammerne og de religiøse ledere, som havde vundet i betydning, nu også var hundreder af usbekiske, tjetjenske og arabiske krigere, som udgjorde politiske magtfaktorer i stammeområderne. Imellem disse udlændinge og de traditionelle stammestrukturer dannedes tillige indfødte, pashtunske grupper af jihadistiske krigere, som indledningsvis kaldte sig Mujahedin (religiøse krigere) og snart efter (pakistansk) Taleban. Disse grupper sluttede sig snart sammen under betegnelsen *Tehreek-e-Taliban Pakistan* (Bevægelsen af Pakistans (religiøse) studenter. TTP). De udgjorde på den ene side en bro mellem de lokale samfund og de udenlandske jihadister, men undergravede på den side i nogle regioner de allerede i de for-

rige årtier svækkede stammetraditioner, idet de kun accepterede stammelederne, når disse var i overensstemmelse med deres religiøse og politiske forestillinger. I visse områder begyndte de hurtigt at opbygge egne kvasi-statslige strukturer som ideologisk - men også gennem intimidering og vold - indskrænkede magten hos *maliks*. Også de pakistanske myndigheders i forvejen ringe indflydelse i regionen svækkedes yderligere.

subversivt, propagerede vestlige værdier og i sidste ende handlede på opdrag fra Washington.

Samtidig var indbyggerne i FATA ikke blot under pres fra de jihadistiske grupper, men tillige fra myndighederne og militæret. Disse gjorde ofte ansvar gældende for hele landsbyer for at kunne pågribe enkelte mistænkte eller ekstremistiske grupper. Hvis en stamme ikke var indstillet på eller ikke i stand til at udlevere mistænkte eller

De lokale jihadister begyndte i nogle områder at forfølge og henrette kriminelle (så som røvere og voldtægtsmænd), hvilket var en yderligere indikation på en undergravelse af stammerne, som i grunden var ansvarlige for sikkerheden. Deres *shuras* (ledernes rådsforsamlinger) lagde pres på mænd, for at de skulle anlægge skæg, og truede forretningsfolk, som solgte CD'er, DVD'er og videoer, fordi musik og film svækkede moralen og er forbudt i islam. Blev disse anvisninger ikke fulgt, sprængte jihadisterne ikke sjældent de pågældende forretninger (og endog de frisørforretninger, som barberede mænd) i luften. NGO'er – især dem med udenlandsk støtte og dem, som fremmede kvinders udvikling – blev truet og i et vist omfang angrebet og fordrevet, idet deres arbejde angiveligt var

voldsmænd til myndighederne, blev dens bosættelsesområde afspærret eller pålagt en kollektiv straf.

Ses der bort fra det tvivlsomme i menneskeretsmæssig henseende, kan sådanne ultimatummer fungere i de tilfælde, hvor de lokale autonomi- og stammestrukturer er intakte, og hvor det drejer sig om udlevering af enkeltpersoner. Men hvis det berørte fællesskab ikke længere har handleevne, fordi enkeltpersoner unddrager sig udlevering, eller fordi den gruppe, der kræves udleveret, er stor og velbevæbnet, så kan sådanne trusler om kollektiv straf næppe skabe resultater, og de vil endvidere skade den sympati, som befolkningen måtte nære over for myndighederne og militæret – uden hvilken en oprørsbekæmpelse er udsigtsløs. Hvis straf-

feaktioner eller andre militære operationer fører til, at lokale civilister skades, er det sandsynligt, at regeringen og militæret vil blive betragtet som det værre af to onder. Så bliver militæret i realiteten betragtet som besættelsestropper i eget land og mister enhver realistisk mulighed for at drive en kile ind mellem befolkningen og jihadisterne – og således samtidig udsigten til en militær sejr.

Den skitserede udvikling begrænser sig ikke udelukkende til stammeområderne, selv om de har deres udspring og særlig intensivt optræder dér. Den politiske vold har bredt sig til endog større byer som D.I. Khan og Peshawar. Dér har den dog ikke udviklet sig til en åben krig, men viser sig som attentater og terroranslag.

Den pakistanske hær har siden 2002 – og i forstærket omfang siden 2004, da op mod 120.000 soldater blev indsat – gennemført militære operationer mod jihadisterne i stammeområderne. Disse indgreb havde frem til 2009 kun begrænset succes, også fordi den lokale befolkning i overvejende grad afviste tilstedeværelsen af og voldsanvendelsen fra soldater i dens autonome region. Den pakistanske hær led i nogle tilfælde svære tab og reagerede med at øge indsatsen til også at omfatte massive luftangreb. De civile ofre, som var resultatet heraf, førte til øget modstand fra de ramte stammer, hvilket politisk styrkede de udenlandske og især de lokale ekstremistiske krigere og fremmede disses samarbejde. Dertil kom enkeltstående, men politisk ofte ødelæggende angreb udført af amerikanske tropper. Det markanteste tilfælde var et raketangreb på en medrese i landsbyen Chingai (*Bajaur Agency*) – formentlig – foretaget fra Afghanistan af amerikanske styrker, hvorunder 82 mennesker, herunder mange kvinder og børn, blev dræbt. Få dage senere fulgte et gengældelsesangreb fra en selvmordsattentatmand, som dræbte 40 pakistanske soldater. I alt omkom der i kampene frem til 2007 formentlig flere end 1000 soldater og et ukendt antal jihadister og civilister. Ubehaget ved at skulle gå mod dele af egen befolkning og ”troende muslimer”, følelsen af at anvende vold på opdrag fra USA samt ofrene blandt civilbefolkningen påvirkede ydermere kampmoralen hos mange soldater.

Et eksempel herpå viste et tilfælde i august 2007, hvor en lille gruppe lokale talebanere tog omkring 250 soldater til fange, som end ikke forsvarede sig.⁶

Samtidig kom det gentagne gange til forsøg på gennem samtaler, forhandlinger og aftaler at bilægge konflikterne i stammeområderne, hvorunder politikere fra JUI (*Jamiat-Ulema-i-Islam*) – som sympatiserer med Taleban (ideologisk, ikke ubetinget politisk) – og stammeforsamlinger (*jirgas*) blev anvendt til formidling. For det meste bestod ansatserne i at forpligte stammerne til selv at disciplinere lokale eller internationale krigere, til at udlevere terrorister til regeringen eller til at forhindre angreb – til gengæld skulle militæret trække sig tilbage, og de civile myndigheder skulle yde økonomiske bidrag eller gennemføre udviklingsprojekter. Da de lokale magtforhold i nogle områder ikke længere tillod dette – de militære grupper var allerede så stærke, at de ikke længere kunne kontrolleres af stammerne –, og den politiske vilje manglede i andre, kom det også til myndighedernes direkte forhandlinger og aftaler med den lokale Taleban. Dette legitimerede og styrkede åbenlyst Taleban over for de ikke-ekstremistiske kræfter. Lokale aftaler brød ofte sammen, fordi hverken militæret eller oprørerne holdt sig til dem. Forhandlinger med de lokale aktører var i princippet rationelle, men de blev ført under forhold, som til stadighed fik dem til at mislykkes. Undertiden blev der gennemført større militære operationer, mens der var forhandlinger i gang – således udførtes raketmassakren i Bajaur netop den dag, da en fredsaftale for området skulle underskrives. Det er i sådanne tilfælde åbenlyst, at den militære oprørsbekæmpelse fik ansatser til en fredelig konfliktregulering til at mislykkes.

Siden da har den militære situation tilspidset sig. I Swat-dalen (som ligger uden for FATA) nedkæmpede det pakistanske militær i 2009 med hård hånd et brutalt, kvasistatligt herredømme af lokale ekstremistiske oprørere, og i 2009/2010 gennemførte det en stor offensiv mod TTP's kernetropper i Syd-Waziristan, det sydligste af de syv stammeområder. Sidstnævnte medførte store militære tab, men fik i det mindste på kort sigt succes.

Oprørerne kunne ganske vist vige ud mod nord, men kom under så stærkt pres, at bølgen af selvmords- og terroranslag i Nordvestprovinsen og i andre dele af Pakistan gik markant tilbage i 2010. I denne sammenhæng var det af betydning, at stemningen i store dele af Pakistan nu vendte sig mod oprørerne: Hvor man tidligere havde betragtet hærens krig med stor skepsis, da man anså den for at give støtte til USA og fordømte en kamp pakistansere imellem, førte det stigende antal terroranslag fra det oprørske Taliban mod pakistanske civilister og politikere nu til en ændring i klimaet.

Krigene i Pakistan og i den pakistanske Nordvestprovins

I Europa og USA betragtes de pakistanske stammeområder med stor bekymring, idet de vanskeliggør krigsførelsen i Afghanistan. Den knap kontrollerbare region udgør et tilbagetræknings- og hvileområde for afghanske oprørere og giver disse logistisk støtte og i et vist omfang rekrutteringsmuligheder. En effektiv afspærring af FATA fra Afghanistan er som følge af familie- og stamme-forbindelser hen over grænsen samt af politiske, topografiske og militære årsager næppe mulig, hvilket betyder, at militante ekstremister til stadighed kan vige ud i begge retninger når som helst, presset bliver for stort – for senere at kunne vende tilbage. Endvidere byder stammeområderne også på tilbagetræknings-, logistik- og operationsmuligheder for de internationale jihadistiske krigere fra al-Qaeda. I Afghanistan opererer der aktuelt formentlig omkring 100 al-Qaeda-krigere, mens deres tal på den pakistanske side af grænsen kan ligge langt højere – såfremt de ikke er vejet ud til andre lande såsom Yemen og Somalia. Dertil kommer der muligheden for afghanske og pakistanske talebanere og al-Qaeda-krigere at skjule sig i de ofte uoverskuelige pakistanske storbyer såsom Karachi og Quetta.

På den anden side er stammeområderne og den samlede Nordvestprovins et område, hvorigennem volden i Afghanistan trænger ind i Pakistan. I en vis forstand er der en samhørighed mellem krigen

i Afghanistan og borgerkrigen i den pakistanske Nordvestprovins: Mange pashtuner i Pakistan føler sig lige så berørte af tilstedeværelsen af amerikanske, britiske og andre tropper i Afghanistan, som havde det drejet sig om deres eget land. Også den ikke-pashtunske – endog den sekulære – befolkning i Pakistan afviser i overvejende grad de fremmede troppers krig i Afghanistan – og anklager Pakistans regering og militær for på USA's opdrag at agere med vold mod dele af deres egen befolkning. Det var formentlig den væsentligste årsag til, at den tidligere populære daværende præsident i Pakistan Musharraf mistede enhver støtte og blev hånet som "Busharraf". Også selv om denne afstandtagen fra egen regering på grund af dennes støtte til USA's afghanistanpolitik i dag fremstår som mindre markant, udgør den dog fortsat en faktor, som undergraver den pakistanske stats autoritet.

Situationen med instabilitet og vold i stammeområderne udgår fra to kilder: for det første fra statslighedens eklatante svaghed og det deraf resulterende politiske vakuum som forstærkes yderligere af den nævnte udhulning af stammestrukturerne og udfyldes af de religiøse ekstremister; for det andet af krigene i det tilgrænsende Afghanistan siden slutningen af 1970'erne, som (a) politiserede den tidligere konservative islam og transformerede den i jihadistisk retning; (b) skabte en militær infrastruktur (våben, logistik, væbnede bander, ekstremistiske grupper etc.), der kan anvendes af oprørerne og det afghanske Taleban og al-Qaeda, og som giver disse gunstige operationsbetingelser; (c) har skabt en mulighed for politisk mobilisering mod udenlandske og "vantro" tropper, der betragtes som besættere; og (d) har medført en tilstrømning af ekstremistiske afghanske og udenlandske (arabiske, tjetjenske, usbekiske) ekstremister, som er godt organiserede, svært bevæbnede, ideologiske hardlinere og kamperfarne. Dertil kommer (e) den politisk mobiliserende situation, at egen regering side om side med det forhadte USA griber ind mod pakistansere – hvorved eget militær i stammeområderne betragtes som faktiske besættelsestropper i en fremmed magts tjeneste.

I takt med de eskalerende kampe og forstærket af de hyppige ”kollateralskader” på egen befolkning som skyldes det pakistanske militærs brutalitet og USA’s droneangreb har volden udbredt sig fra stammeområderne og Nordvestregionen til andre dele af landet og antaget også terroristiske former. Det er således ikke tilfældigt, at det første selvmordsanslag fra en pakistaner⁷ først fandt sted i 2002, altså kort efter at Washington havde bragt det afghanske Taliban til fald – og at eskalationen af selvmordsangreb først begyndte i 2006, efter at en amerikansk drone havde dræbt adskillige civi-

har deres operationsområde i den indiske del af Kashmir) bidrog til en voksende usikkerhed.

Den afghanske krig fører derfor ikke blot til betragtelige menneskelige lidelser, materielle ødelæggelser og politisk instabilitet i Afghanistan, men også til svækkelse af Pakistan, til talrige volds ofre og stigende instabilitet. Der dræbes allerede i dag i Pakistan flere mennesker under politisk vold og som følge af krigens indvirkning end i Afghanistan. Pakistans smitte med politisk vold er imidlertid ikke primært et resultat af krigen i Afghanistan som sådan, men såvel historisk som også aktuelt

lister. Det kom endvidere til talrige anslag mod pakistanske nøglepolitikere såsom den daværende præsident Musharraf og den tidligere ministerpræsident Benazir Bhutto, mod det pakistanske militær (inklusive hærens godt sikrede overkommando i Rawalpindi) og mod civilbefolkningen.

På denne måde blev Pakistans i forvejen deformerede og delvist svage statslighed yderligere svækket og statens legitimitet undergravet, da den åbenlyst ikke kunne beskytte sine borgere. Også det tiltagende samarbejde mellem de fra stammeområderne opererende oprørere og sunnitiske ekstremister og jihadister fra Punjab (der primært

et resultat af udenlandske magters indblanding i denne krig – først fra Sovjetunionen, USA og nogle arabiske stater (først og fremmest Saudi Arabien), i dag fra USA og de NATO-allierede.

Udenlandske tropper udgør her den vigtigste mobiliseringsfaktor. I en diskussion af Vestens politik i Afghanistan ville det derfor være rigtigt at inddrage dennes indvirkning i det strategisk langt mere betydende naboland. At acceptere en yderligere destabilisering af den skrøbelige atommagt Pakistan for at komme tættere på det taktiske mål at gennemføre en i forvejen nærmest umulig lukning af grænsen til Afghanistan, vil være en strategisk

fejl med uoverskuelige følger – som i sidste ende med al kraft vil slå tilbage på krigen i Afghanistan.

tik i Pakistans stammeområder” i forlagets artikelsamling.

* * *

En note

af Jens Ellekær

Det fremgår klart af ovenstående artikel, der blev publiceret i 2010, at Jochen Hippler anlægger et pakistansk perspektiv på den nu afsluttede vestlige interventionskrig i Afghanistan og dennes indvirkning på de pakistanske stammeområder - *Federally Administered Tribal Areas* (FATA) -, der grænser op til Afghanistan, og på Pakistan generelt. Hippler anfører selv årsagen til dette perspektiv: At Pakistan er en skrøbelig stat og en atommagt, og at krigen i Afghanistan har bidraget til en intensivering af flere borgerkrigs-lignende konflikter i Pakistan, øget den ekstremistiske terrorisme i landet samt svækket statsmagtens legitimitet. Hermed afviger Hippler fra den konsensus, der her ved interventionskrigens afslutning gør sig gældende, og som fremhæver, at Pakistan i sidste ende har draget fordel af krigen, dens forløb og Talebans magtovertagelse.

Hippler har fremlagt sin analyse af de historiske og aktuelle forhold, der udfordrer den pakistanske stat i bogen ”Das gefährlichste Land der Welt? Pakistan zwischen Militärherrschaft, Extremismus und Demokratie.” (Kiepenheuer & Witsch, 2008) – dansk oversættelse: ”Verdens farligste land? Pakistan mellem militærherredømme, ekstremisme og demokrati.” (Ellekær, 2013) – og lægger altså her ikke skjul på alvoren af de risici, som en skærpelse af de regionale og religiøse konflikter i Pakistan kan få for omverdenen.

* * *

For den historiske baggrund for og en nærmere beskrivelse af den særlige status for FATA, se Aasim Sajjad Akhtars artikel ”(Post)kolonial poli-

Der er sket nogle ændringer omkring Pakistans stammeområder siden de to artiklers publicering. I 2010 blev navnet på *North-West Frontier Province* – den ene af Pakistans fire provinser – ændret til Khyber Pakhtunkhwa. Det er dog sandsynligt, at det gamle navn vil finde anvendelse uden for Pakistan endnu et godt stykke tid fremover.

I 2018 blev Khyber Pakhtunkhwa og FATA lagt sammen, hvilket betyder, at FATA som sådan – som ”føderalt administreret stammeområde” – ikke længere eksisterer. Hermed er også det særlige lovkompleks *Frontier Crimes Regulations* (FCR), der stammer tilbage fra Britisk Indien, og som var et udtryk for en tilpasning til pashtunske traditioner, sat ud af kraft – i princippet. FCR, som bl.a. tillader kollektive sanktioner for enkeltpersoners forbrydelser og tildeler stammerådene dømmende magt, blev indført for at mildne de pashtunske stammers modstand mod det britiske overherredømme. De stammetraditioner, som udgjorde en del af grundlaget for en pashtunsk modstand mod briterne, eksisterer, om end svækkede, imidlertid fortsat. Der er selvfølgelig ønsker om en økonomisk og infrastrukturel udvikling i stammeområderne, men en stor del af den derboende befolkning ønsker tillige stammestrukturerne bevaret, og endog FCR er et element i deres tilværelse, som de føler sig fortrolige med. Den proces, som skal føre Pakistans pashtunske stammeområder ind i nutiden og integrere dem i landets i forvejen konfliktfyldte fletværk af etniciteter, bliver formentlig langvarig.

Den krig, hvor pakistansk militær parallelt med interventionskrigen i Afghanistan i stammeområderne har kæmpet mod såvel derboende radikaliserede grupperinger, samt al-Qaeda-krigere og afghanske talebanere, som har søgt tilflugt på den pakistanske side af grænsen, har uden tvivl ført til de administrative ændringer, som søges gennem-

ført i de tidligere FATA. Store dele af den i forvejen rudimentære infrastruktur er blevet ødelagt, der er et stort antal intern fordrevne i området, og som det påpeges af Hippler, er stammernes traditioner og traditionelle autoriteter blevet eroderet.

Denne proces har ikke kun fundet sted under den amerikansk ledede interventionskrig fra 2001. I 1979 sendte Sovjetunionen tropper til Afghanistan på anmodning fra den afghanske regering under det kommunistisk orienterede Folkets Demokratiske Parti i Afghanistan. Den sovjetiske intervention førte til en krig mod den afghanske modstand, der dengang var kendt som Mujahedin. I begyndelsen af 1989 trak Sovjetunionen sine tropper ud af Afghanistan, og krigen fortsatte i endnu et årti – nu som en ren afghansk borgerkrig.

I 1981 besøgte jeg dele af FATA. I *Khyber Agency* kom jeg helt ud til grænseovergangen til Afghanistan, hvor jeg under en kort spadseretur langs grænsehegnet blev ledsaget af en pakistansk grænsesoldat. Endvidere besøgte jeg byen Darra

Adam Khel, der var – og er – kendt for produktionen af og handelen med våben i de pakistanske stammeområder. Den ikke særlig store by bestod blot af en hovedgade og nogle sidegader. I sidegaderne var der små værksteder, hvor der fremstilledes kopier af et utal af våbentyper fra små pistoler og til stormgeværer. Hovedgaden bestod af forretninger, hvori der foregik en livlig handel med de lokalt fremstillede våben, hvis funktionsduelighed blev testet lige udenfor.

I 1984 vendte jeg tilbage til den daværende *North-West Frontier Province*, men det var nu forbudt for udlændinge at begive sig ind i FATA. Kontrollen var dog lemfældig, og det lykkedes mig at komme op til hovedbyen i *Khyber Agency*, hvorfra jeg imidlertid ikke ønskede at forsøge at strække mit held videre. Bevægelsesrestriktionerne var selvfølgelig et sikkerhedsspørgsmål, og de viste, at den fem år lange krig i Afghanistan på daværende tidspunkt havde bragt sin destabiliserende effekt ind over den porøse grænse til Pakistan.

Noter

- 1 Se Pak Institute of Peace Studies, Pakistan Security Report 2009, Islamabad 2010, s. 4f.
- 2 Se Jochen Hippler, *Das gefährlichste Land der Welt? Pakistan zwischen Militärherrschaft, Extremismus und Demokratie*, Köln 2008, S. 208-233 (dansk oversættelse: *Verdens farligste land? - Pakistan mellem militærherredømme, ekstremisme og demokrati*, Ellekær 2013); samme, *Gewaltkonflikte und autoritäre Staatlichkeit in Pakistan*, i: samme/Andreas Heinemann-Grüder/Bruno Schoch/Markus Weingardt/Reinhard Mutz (Hrsg.), *Friedensgutachten 2008*, Institut für Friedensforschung und Sicherheitspolitik an der Universität Hamburg (IFSH), Hessische Stiftung Friedens- und Konfliktforschung (HSFK), Bonn International Center for Conversion (BICC), Institut für Entwicklung und Frieden (INEF), Münster 2008, S. 258-269.
- 3 Constitution of Pakistan, Part 12, Chapter 3, Paragraph 247 (3), online: www.pakistani.org/pakistan/constitution/part12.ch3.html (18.4.2010).
- 4 Se Jochen Hippler, *Violence, Governance and Islam in Pakistan*, Prepared for the Final Conference "Control of Violence", Center for Interdisciplinary Research, Bielefeld University, 10.-13. september 2008.
- 5 Se Zahid Hussain, *Frontline Pakistan. The Struggle with Militant Islam*, New York 2007, s. 120 og s. 143.
- 6 Se Ghafar Ali Khan, *High Cost of Low Morale*, i: *The Herald* (Karachi), October 2007, s. 64f.
- 7 Det formentlig første og frem til 2002 eneste selvmordsanslag i Pakistan overhovedet skete i 1996 mod den egyptiske ambassade i Islamabad og blev udført af arabiske jihadister.

Forlaget ELLEKÆR ApS

www.ellekar.dk

Publiceret september 2021

Grafisk udformning: Dorte Pugliese

Billedredaktion: Jens Ellekær

Dette skrift er licenseret under en Creative Commons Kreditering-Ikkekommerciel-Ingen afledninger 4.0 International-licens.